

Työterveyslaitos

HYVINVOINTIA TYÖSTÄ

OPETUSSUUNNITELMA

**TYÖTERVEYSHUOLTOON PÄTEVÖITTÄVÄ
MONIAMMATILLINEN KOULUTUS (15 OP)**

Työterveyslaitos 2017

Tausta

Työelämän muutokset ovat aiheuttaneet sen että työterveyshuoltoon on kohdistettu uusia odotuksia. Tämä näkyy muun muassa lainsäädännön muutoksissa. Työpaikoilla työntekijöiden keski-ikä nousee. Työsuhteet ovat muuttuneet epätyypillisiksi samanaikaisesti kun työelämän tuotanto-, tehokkuus- ja osaamisvaatimukset ovat kasvaneet. Perinteiset altisteet ja kuormitustekijät ovat edelleen monien työpaikkojen työterveydellisiä haasteita. Lisäksi kansainvälinen yhteistyö ja työyhteisöjen monikulttuuristuminen avaavat uusia näköaloja työelämään ja työolosuhteiden kehittämiseen.

Kansanterveydellisesti merkittävimmät haasteet liittyvät tuki- ja liikuntaelimestön sairauksien ja mielenterveyshäiriöiden ennalta ehkäisyyn, hoitoon ja kuntoutukseen. Masennus yksittäisenä ilmiönä on sekä sairauspoissaolojen että ennenaikaisen eläköitymisen merkittävin syy. Työyhteisölliset kysymykset ovat taustalla monissa terveyteen, työ- ja toimintakykyyn liittyvissä ongelmissa. Näin ollen myös työterveyshuollossa tarvitaan menetelmiä psykososiaalisen kuormituksen vähentämiseksi ja työhyvinvoinnin edistämiseksi sekä yksilö- että yhteisötasolla.

Työterveyshuoltolaki (TthL1383/2001) määrittelee työterveyshuollon toiminnaksi, jonka tarkoituksena on työnantajan, työntekijän ja työterveyshuollon yhteistoimin edistää:

- työhön liittyvien sairauksien ja tapaturmien ehkäisyä
- työn ja työympäristön terveellisyttä ja turvallisuutta
- työntekijöiden terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä työuran eri vaiheissa
- työyhteisön toimintaa.

Valtioneuvoston asetus (708/2013) korostaa aikaisempaa enemmän työterveysyhteistyötä ja työkyvyn edistämistä, työkyvyttömyyden ehkäisyä ja työhön paluun tukemista. Lisäksi se edellyttää työterveysyksikkökohtaista hyvän työterveyshuoltokäytännön mukaista laatujärjestelmää, toiminnan seurantaa, arviointia sekä vaikuttavuuden osoittamista.

Hyvän työterveyshuoltokäytännön mukainen toiminta edellyttää moniammatillista ja moniteistä yhteistyötä. Työterveyshuollon moniammatilliseen tiimiin kuuluvat työterveyslääkärit ja –hoitajat sekä asiantuntijoina työfysioterapeutit ja työterveyspsykologit.

Työterveyshuollon ammattihenkilöitä ovat työterveyshuollon erikoislääkärit sekä sellaiset laillistetut lääkärit ja terveydenhoitajat, joilla on työterveyshuollon toteuttamiseen tarvittava koulutus. Työterveyshuollossa päätoimisesti toimivan laillistetun lääkärin tulee olla työterveyshuollon erikoislääkäri. Päätoimiseksi katsotaan henkilö, joka työskentelee työterveyshuollon tehtävissä keskimäärin 20 tuntia viikossa tai enemmän. Työterveyshuollossa osa-aikaisesti toimivalla lääkärillä tulee olla vähintään 15 opintopisteen laajuinen työterveyshuollon koulutus kahden vuoden kuluessa siitä, kun hän siirtyy työterveyshuollon tehtäviin (708/2013, § 12). Työterveyshuoltoon erikoistuva lääkäri voi toimia erikoislääkärin tutkinnosta annetun asetuksen (678/1998) mukaan työterveyshuollon tehtävissä. Työterveyshuollossa toimivalla laillistetulla terveydenhoitajalla tulee olla asetuksen mukaan terveydenhoitajan pätevyys ja vähintään 15 opintopisteen laajuinen työterveyshuollon koulutus kahden vuoden kuluessa siitä, kun hän siirtyy työterveyshuollon tehtäviin.

Työterveyshuollon asiantuntijoita ovat asetuksen 708/2013 mukaan henkilöt, joilla on laillistettu fysioterapeutin tai psykologin pätevyys ja kahden vuoden kuluessa siitä, kun he ovat aloittaneet työskentelyn työterveyshuollossa, lisäksi 15 opintopisteen laajuinen työterveyshuollon koulutus.

Koulutus antaa asetuksen edellyttämän pätevyyden lääkäreille, jotka työskentelevät alle 20 tuntia viikossa työterveyshuollossa sekä terveydenhoitajille, psykologeille ja fysioterapeuteille. Koulutuksen osaamisvaatimukset ja sisältöteemat rakentuvat työterveyshuoltoon keskeisesti liittyvän lainsäädännön ja hyvän työterveyshuoltokäytännön pohjalle.

Koulutuksen pedagogiset lähtökohdat

Koulutus rakentuu kunkin ammattihenkilön ja asiantuntijan aikaisemmin suorittaman perustutkinnon osaamiselle.

Opetussuunnitelman lähtökohtana on sosiokonstruktivistinen käsitys oppimisesta moniteisessä ja – ammatillisessa kontekstissa. Oppimiskäsitys korostaa tiedon muodostumista sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jolloin työstämällä yhdessä asioiden ja ilmiöiden merkityksiä opiskelijoiden syvällisempi ymmärrys käsiteltävistä asioista vahvistuu ja oppimisen mielekkyys lisääntyy.

Asiantuntijuuden kehittyminen edellyttää kykyä reflektoida omaa toimintaa ja työterveysyksikön/huollon toimintamalleja. Tämä on edellytys uuden oppimiselle ja aikaisempien käytäntöjen uudistamiselle. Koulutuksessa hyödynnetään opiskelijoiden aikaisempia kokemuksia ja toimintaa, joita oppimisprosessin aikana reflektoidaan. Sosiokulttuurisesta näkökulmasta tarkasteltuna on kuitenkin hyvä tiedostaa, että työskentely työterveyshuollossa ennen koulutusta on jo jossain määrin sosiaalistanut opiskelijoita oman työterveysyksikön toimintamalleihin ja -käytäntöihin. Lisäksi kullakin opiskelijalla, samoin kuin kouluttajallakin, on koulutuksensa, työ- ja elämäkokemuksensa aikana kehittyneitä tietorakenteita, skeemoja. Tämä on hyvä tiedostaa koulutuksen yhteydessä. Koulutuksessa hyödynnetään kohderyhmäanalyysiä, jossa alustavasti kartoitetaan osaamista työterveyshuollon keskeisistä teemoista.

Niin tässä tilanteessa kuin yleisemminkin aikuiskoulutuksessa oppiminen nähdään tänä päivänä muutoksena sekä ammatillisena että persoonallisena kasvuna. Tavoitteena on sellainen oppiminen ja osaaminen, jonka avulla kyetään vastaamaan työelämän ja yhteiskunnan nopeisiin ja ennakkoimattomiin muutoksiin. Koulutuksen tavoitteena on kehittää myös opiskelijoiden metakognitiivisia taitoja. Niillä tarkoitetaan opiskelijan tietoisuutta omista oppimistaidoistaan, ajattelustaan ja tavoitteistaan. Keskeinen taito on kyky arvioida omaa oppimistaan ja opittavia asioita kriittisesti. Metakognitiivisten taitojen kehittymiselle keskeistä on reflektio ja oppimisprosessia tukeva palaute. Keskeisessä asemassa ovat tällöin koulutukseen sisältyvät oppimistehtävät ja niistä annettu palaute sekä lähijaksoilla toteutetut ryhmätilanteet ja niiden purku.

Koulutuksen aikana harjaannutaan oppimistehtävien avulla perustelemaan ja kehittämään työkäytäntöjä tutkimukseen ja teoreettiseen tietoon perustuen. Oppimistehtävät kytetään soveltuvin osin käytännön työelämään. Asiantuntijatehtävissä toimiminen edellyttää myös hyviä vuorovaikutus-, viestintä- ja yhteistyötaitoja (esim. erilaiset neuvottelut työpaikoilla, raportointi, verkostoyhteistyö eri tahojen kanssa erityisesti työkykyongelmiin liittyen). Näitä harjaannutetaan pienryhmätyöskentelyn, suullisten esitysten ja erilaisten kirjallisten tehtävien avulla. Opiskelijoita kannustetaan harjaannuttamaan näitä taitoja myös omissa työssään. Opiskelijaryhmä jaetaan koulutuksen käynnistyessä moniammatillisiin pienryhmiin, jotka työstävät merkittävän osan koulutukseen sisältyvistä oppimistehtävistä yhdessä. Näin vahvistetaan moniammatillista toimintatapaa.

Koulutus toteutetaan kokonaisuutena, johon sisältyy lähiopetusta ja opiskelua verkkoympäristössä joko itsenäisesti tai pienryhmässä. Kunkin aihealueen orientaatioperustan rakentumisen tukena toimivat erilaiset oppimistehtävät. Pätevöitymisen edellyttämä osaaminen varmistetaan arviointien tehtävien avulla. Tehtävät arvioidaan asteikolla hyväksytty/hylätty. Hyväksytty tehtävä edellyttää suoritustasoa ”hyvä”. Opetuksessa käytetään asiantuntijaluentoja lisäksi opiskelijoiden osaamista syventävää ryhmätyöskentelyä ja yhteistoiminnallisia menetelmiä, jotka perustuvat moniammatilliseen ongelmanratkaisuun.

Opetus on jaettu neljään moduuliin, jotka ovat:

Moduuli 1. Työterveyshuollon toimintaympäristöosaaminen (2 op)

Moduuli 2. Työn terveysvaarojen ja -haittojen sekä kuormitustekijöiden ja voimavarojen tunnistamis- ja arviointiosaaminen (5 op)

Moduuli 3. Terveiden ja työ- ja toimintakyvyn tukemisen osaaminen (5 op)

Moduuli 4. Arviointi ja kehittämisosaaminen (3op)

Moduulit ovat opintokokonaisuuksia, joiden järjestys on laadittu siten että seuraava moduuli rakentuu edellisen pohjalle siten että osaaminen syvenee koulutuksen aikana. Osaamista syventävät läpäisyperiaatteella lainsäädäntö, hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteet ja työterveyshuollon kehittämislinjaukset, jotka toimivat jokaisen moduulin reflektointipohjana. Osaamisvaatimuskuvauksen edellyttämä osaaminen saavutetaan kun kaikki moduulit on hyväksyttävästi suoritettu.

Koulutuksen toteuttamisessa noudatettavia keskeisiä periaatteita ovat:

- Moniammatillisuus ja -tieteisyys
- Yhteistoiminnallisuus
- Sosiaalisesti rakentuva osaaminen
- Näkemys osallistujasta aktiivisena ja oppimisestaan vastuullisena toimijana
- Näkemys kouluttajista oppimisprosessin tukijoina

Työterveyshuollon koulutuksen osaamisvaatimukset

Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys rakentuu eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten (EQF) pohjalle. Työterveyshuollon koulutuksen osaamisvaatimukset vastaavat EQF (european qualifications framework) tasoa 6. Vaatimustasokuvaukset helpottavat opintojen hyväksilyä ja tutkintojen ja muun koulutuksen tuottaman osaamisen kansainvälistä vertailua.

Taso 6

Hallitsee laaja-alaiset ja edistyneet oman alansa taidot, joihin liittyy teorioiden, keskeisten käsitteiden, menetelmien ja periaatteiden kriittinen ymmärtäminen ja arvioiminen. Ymmärtää ammatillisten tehtäväalueiden ja/tai tieteenalojen kattavuuden ja rajat. Hallitsee edistyneet taidot, jotka osoittavat asioiden hallintaa, kykyä soveltaa ja kykyä luoviin ratkaisuihin, joita vaaditaan erikoistuneella ammatti-, tieteen- tai taiteenalla monimutkaisten tai ennakoimattomien ongelmien ratkaisemiseksi.

Kykenee johtamaan monimutkaisia ammatillisia toimia tai hankkeita tai kykenee työskentelemään itsenäisesti alan asiantuntijatehtävissä. Kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa toimintaympäristöissä. Perusedellytykset toimia alan itsenäisenä yrittäjänä. Kykenee vastaamaan oman osaamisensa arvioinnin ja kehittämisen lisäksi yksittäisten henkilöiden ja ryhmien kehityksestä.

Valmius jatkuvaan oppimiseen. Osaa viestiä riittävästi suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle. Kykenee itsenäiseen kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen toisella kotimaisella ja vähintään yhdellä vieraalla kielellä.

Lähde; Tutkintojen ja muun osaamisen kansallinen viitekehys. Opetusministeriön työryhmämämuistioita ja selvityksiä 2009:24. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2009/liitteet/tr24.pdf?lang=fi>

Työterveyshuollon koulutuksen osaamisvaatimukset

- Osallistuja hallitsee työterveyshuoltotoimintaan liittyvän keskeisen lainsäädännön ja osaa toimia sen mukaisesti. Hän ymmärtää hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteet ja eettiset lähtökohdat sekä osaa soveltaa niitä. Osallistuja tuntee työterveyshuollon palvelujärjestelmän ja kansalliset kehittämislinjaukset. Hän ymmärtää oman vastualueensa työterveyshuollon ammattihenkilönä ja asiantuntijana työterveysyhteistyössä. Hän on sisäistänyt monitieteisen ja moniammatillisen työotteen työterveyshuollossa ja osaa hyödyntää työterveyshuollossa toimivien muiden asiantuntijoiden ja eri yhteistyöverkostojen osaamista. Osallistuja osaa toteuttaa asiakaskeskeistä palvelutoimintaa työterveyshuollon kokonaisprosessissa.
- Osallistuja osaa tunnistaa keskeiset työolosuhteista johtuvat altisteet, vaara- ja kuorimitustekijät sekä voimavarat ja osaa arvioida niiden terveydellisen merkityksen. Hän tietää keskeiset työperäiset sairaudet ja ammattitaudit ja osaa toimia ammattitautilainsäädännön mukaisesti. Osallistuja hallitsee työpaikkaselvitysprosessin ja osaa laatia yhteistyössä työpaikan kanssa työterveyshuollon toimintasuunnitelman.
- Osallistuja hallitsee altiste- ja työkykyperusteiset terveystarkastuskäytännöt. Hän osaa toteuttaa työpaikan tarpeisiin perustuvaa terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja edistämistä kaikilla toiminnan tasoilla (promootio, primääri-, sekundääri- ja tertiääritasolla). Osallistuja ymmärtää työterveyshuollon roolin ja vastuun työpaikan työntekijöiden hyvinvoinnin edistämisessä ja työolosuhteiden kehittämisessä.
- Osallistuja osaa arvioida ja kehittää omaa toimintaansa sekä työterveyshuollon ydin- ja palveluprosesseja tutkitun tiedon ja hyvien käytäntöjen pohjalta.

Koulutuksen toteutus

Koulutukseen sisältyy 14 lähiopetuspäivää, jotka jakautuvat viiteen lähiopetusjaksoon. Koulutus ajoittuu kokonaisuudessaan 7-9 kuukauden ajalle. Koulutus merkitsee kokonaisuudessaan 405h opiskelijan työtä (1 op = 27h), josta lähiopetuksen osuus on yhteensä 120h. Itsenäistä opiskelua (285 tuntia) tuetaan tarpeen mukaan.

Moduuli I (2 op) Työterveyshuollon toimintaympäristöosaaminen

Osallistuja osaa perustiedot työterveyshuollon toimintaympäristöstä ja siihen liittyvistä keskeisistä säädöksistä, kehittämislinjauksista ja hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteista. Hän tuntee tiedonhankinnan periaatteet.

Aihealueet:

- Monimuoto-opiskelun lähtökohdat
- Työterveyshuollon palvelujärjestelmä ja kansalliset kehittämislinjaukset
- Työterveyshuoltoa ohjaavat säädökset
- Hyvä työterveyshuoltokäytäntö
- Työterveyshuollon toimintaympäristö
- Tiedonhankinta

Moduulin rakenne:

- Oppimistehtävät, kaksi lähipäivää ja arvioitavat tehtävät.
- Arviointi: hyväksytty/hylätty

Moduuli II (5 op) Työn terveysvaarojen ja -haittojen sekä kuormitustekijöiden ja voimavarojen tunnistamis- ja arviointiosaaminen

Osallistuja hallitsee työpaikkaselvitysprosessin ja osaa käyttää keskeisiä menetelmiä työolosuhteista johtuvien vaarojen ja haittojen sekä kuormitustekijöiden ja voimavarojen tunnistamiseksi ja arvioimiseksi. Hän osaa arvioida työolosuhteista saamansa tiedon perusteella niiden terveydellistä merkitystä ja merkitystä työkyvylle. Hän osaa toimia ammattitautilainsäädännön mukaisesti ja tunnistaa keskeiset työperäiset sairaudet ja ammattitaudit. Hän ymmärtää työpaikkaselvityksen yhteyden toimintasuunnitelmaan ja tuntee toimintasuunnitelman rakenteen. Hän osaa syventää osaamistaan hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteiden pohjalta.

Aihealueet:

- Työpaikkaselvitysprosessi
- Terveysvaarojen ja -haittojen sekä kuormitustekijöiden ja voimavarojen tunnistaminen ja terveydellisen merkityksen arviointi sekä näiden tekijöiden merkitys työkyvylle
- Keskeisten työperäisten sairauksien ja ammattitautien tunnistaminen
- Työterveyshuollon toiminnan suunnittelun perusteet

Moduulin rakenne:

- Oppimistehtävät, kuusi lähipäivää ja arvioitavat tehtävät.
- Arviointi: hyväksytty/hylätty

Moduuli III (5 op) Terveyden ja työ- ja toimintakyvyn tukemisen osaaminen

Osallistuja osaa altiste- ja työkykyperusteiset terveystarkastuskäytännöt. Hän osaa käyttää tarkoituksenmukaisia menetelmiä työpaikan tarpeisiin perustuvan terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitämisessä ja edistämässä, työkyvyttömyyden ehkäisyssä ja työhön paluun tukemisessa hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteiden mukaisesti. Hän tietää oman roolinsa ja vastuunsa asiakasyritysten työkyvyn hallinnassa ja tukemisessa.

Aihealueet:

- Terveystarkastukset erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä
- Terveystarkastukset työkyvyn seurannassa ja tukemisessa
- Tietojen antaminen, ohjaus ja neuvonta työterveyshuollossa
- Työkyvyn arviointi ja koordinointi yhteistyöverkostoissa
- Työterveyspainotteinen sairaanhoito
- Työkyvyn tuen hallintamallit ja sosiaalivakuutuksen tarjoamien mahdollisuuksien hyödyntäminen

Moduulin rakenne:

- Oppimistehtävät, kolme lähipäivää ja arvioitava tehtävä.
- Arviointi: hyväksytty/hylätty

Moduuli IV (3 op) Arviointi ja kehittämisosaaminen

Osallistuja osaa arvioida ja kehittää omaa toimintaansa sekä työterveyshuollon ydin- ja palveluprosesseja tutkitun, näyttöön perustuvan tiedon ja hyvien käytäntöjen pohjalta. Hän osaa soveltaa toiminnassaan hyvän työterveyshuoltokäytännön periaatteita työterveyshuollon kokonaisprosessin suunnittelussa, toteuttamisessa ja työterveysyhteistyössä. Osallistuja ymmärtää työterveyshuollon roolin ja vastuun työterveysyhteistyössä.

Aihealueet:

- Kehittämisen ja arvioinnin perusteet ja menetelmät
- Työterveyshuollon laadun jatkuva parantaminen ja vaikuttavuuden arviointi
- Tietosuoja työterveyshuollossa
- Asiantuntijana työterveyshuollossa
- Työterveyspalvelujen suunnittelu
- KELA-korvaukset
- Oman oppimisen arviointi

Moduulin rakenne:

- Oppimistehtävät, kolme lähipäivää ja arvioitava tehtävä.
- Arviointi: hyväksytty/hylätty